ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 7ης Δεκεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-69/99,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον R. Wainwright, κύριο νομικό σύμβουλο, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας, εκπροσωπουμένου από την M. Ewing, του Treasury Solicitor's Departement, επικουρούμενη από τον D. Wyatt, QC, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία του Ηνωμένου Βασιλείου, 14, boulevard Roosevelt,

καθού,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, μη θεσπίζοντας όλες τις διατάξεις που είναι αναγκαίες για να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

που προβλέπονται στα άρθρα 3, παράγραφοι 1 και 2, και 5 της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης (ΕΕ L 375, σ. 1), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω οδηγία και από τη Συνθήκη ΕΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Gulmann, πρόεδρο τμήματος, J.-P. Puissochet και F. Macken (εισηγητής), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Léger
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Ιουλίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 26 Φεβρουαρίου 1999, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 226 ΕΚ), προσφυγή με την οποία ζητείται να αναγνωριστεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, μη θεσπίζοντας όλες τις διατάξεις που είναι αναγκαίες για να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 3, παράγραφοι 1 και 2, και 5 της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης (ΕΕ L 375, σ. 1, στο εξής: οδηγία), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω οδηγία και από τη Συνθήκη ΕΚ.

2 Σύμφωνα με το άρθρο της 1, η οδηγία αποβλέπει στη μείωση της ρύπανσης των υδάτων που προκαλείται άμεσα ή έμμεσα από νιτρικά ιόντα γεωργικής προελεύσεως και στην πρόληψη της περαιτέρω ρύπανσης του είδους αυτού.

3 Σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο ι', της οδηγίας, ως «ρύπανση» νοείται «η άμεση ή έμμεση απόρριψη στο υδάτινο περιβάλλον αζωτούχων ενώσεων γεωργικής προελεύσεως, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται κίνδυνοι για την ανθρώπινη υγεία, βλάβες στους ζώντες οργανισμούς και στα υδάτινα οικοσυστήματα ή ζημίες στις εγκαταστάσεις αναψυχής ή να παρακωλύονται άλλες θεμιτές χρήσεις του νερού».

4 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Σύμφωνα με τα κριτήρια του παραρτήματος Ι, τα κράτη μέλη προσδιορίζουν τα ύδατα που υφίστανται ρύπανση και τα ύδατα που ενδέχεται να την υποστούν εάν δεν αναληφθεί δράση σύμφωνα με το άρθρο 5.

2. Εντός δύο ετών από την κοινοποίηση της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη χαρακτηρίζουν ευπρόσβλητες ζώνες όλες τις γνωστές περιοχές ξηράς που βρίσκονται στο έδαφός τους, των οποίων τα ύδατα απορρέουν στα ύδατα [που] έχουν προσδιοριστεί σύμφωνα με την παράγραφο 1 και οι οποίες συμβάλλουν στη ρύπανση. Κοινοποιούν στην Επιτροπή αυτό τον αρχικό χαρακτηρισμό εντός έξι μηνών».

5 Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, «Εντός διετίας μετά τον προβλεπόμενο στο άρθρο 3, παράγραφος 2, αρχικό χαρακτηρισμό, ή εντός ενός έτους μετά από κάθε χαρακτηρισμό προβλεπόμενο στο άρθρο 3, παράγραφος 4, τα κράτη μέλη εκπονούν προγράμματα δράσης όσον αφορά τις χαρακτηρισμένες ευπρόσβλητες περιοχές για να επιτύχουν τους στόχους του άρθρου 1.»

6 Σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας, τα κράτη μέλη όφειλαν να θέσουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για να συμμορφωθούν προς την οδηγία εντός δύο ετών από την κοινοποίησή της.

7 Από υποσημείωση του εν λόγω άρθρου 12, παράγραφος 1, προκύπτει ότι η οδηγία κοινοποιήθηκε στα κράτη μέλη στις 19 Δεκεμβρίου 1991.

8 Το παράρτημα Ι, Α, σημεία 1 και 2, της οδηγίας προβλέπει ότι για τον προσδιορισμό των υδάτων που αναφέρονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, χρησιμοποιούνται, μεταξύ άλλων, κριτήρια βάσει των οποίων καθορίζεται κατά πόσον η περιεκτικότητα σε νιτρικά ιόντα των γλυκών επιφανειακών υδάτων, ιδιαίτερα δε εκείνων που χρησιμοποιούνται ή προορίζονται για τη λήψη πόσιμου ύδατος, υπερβαίνει ή θα μπορούσε να υπερβαίνει, αν δεν ληφθούν μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, την περιεκτικότητα που προβλέπει η οδηγία 75/440/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975, περί της απαιτουμένης ποιότητος των υδάτων επιφάνειας που προορίζονται για την παραγωγή ποσίμου ύδατος στα κράτη μέλη (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 80), και κατά πόσο τα υπόγεια ύδατα περιέχουν ή θα μπορούσαν να περιέχουν περισσότερα από 50 mg νιτρικών ιόντων ανά λίτρο αν δεν ληφθούν μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 5.

9 Η Επιτροπή, αφού έλαβε κοινοποίηση των μέτρων που έλαβε το Ηνωμένο Βασίλειο κατ' εφαρμογήν της οδηγίας, του απέστειλε, στις 21 Οκτωβρίου 1996, έγγραφο οχλήσεως, ζητώντας να της γνωστοποιηθούν πρόσθετα στοιχεία όσον αφορά την εκ μέρους του κράτους μέλους αυτού εφαρμογή των άρθρων 3, παράγραφοι 1 έως 4, 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', και 5, παράγραφος 4, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας.

10 Κατόπιν ανταλλαγής επιστολών σχετικά με τα ληφθέντα από το Ηνωμένο Βασίλειο μέτρα, η Επιτροπή, δεδομένου ότι δεν ικανοποιήθηκε από τις απαντήσεις που δόθηκαν, εξέδωσε στις 9 Ιουνίου 1998 αιτιολογημένη γνώμη με την οποία, αφού ανέφερε ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν τήρησε τα άρθρα 3, παράγραφοι 1 και 2, και 5 της οδηγίας, το κάλεσε να συμμορφωθεί προς την αιτιολογημένη αυτή γνώμη εντός δύο μηνών από της κοινοποιήσεώς της.

11 Το Ηνωμένο Βασίλειο, με τις απαντήσεις του που γνωστοποίησε με έγγραφα της 14ης Οκτωβρίου, 23ης Νοεμβρίου και 7ης Δεκεμβρίου 1998, καθώς και της 11ης Ιανουαρίου 1999, δέχθηκε ότι οι αιτιάσεις που διατύπωσε η Επιτροπή ήσαν βάσιμες και δεσμεύθηκε να προβεί στη συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας του προς την οδηγία.

12 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

13 Η Επιτροπή υποστηρίζει κατ' αρχάς ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας. Η αιτίαση αυτή έχει δύο σκέλη.

14 Αφενός, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι, στο Ηνωμένο Βασίλειο, μόνον τα επιφανειακά ύδατα που προορίζονται για τη λήψη πόσιμου ύδατος καθορίστηκαν σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, ενώ η οδηγία αυτή απαιτεί να καθορίζονται και τα επιφανειακά ύδατα τα οποία δεν προορίζονται ή δεν χρησιμοποιούνται για τη λήψη πόσιμου ύδατος και τα οποία έχουν ή θα μπορούσαν να έχουν υπερβολική περιεκτικότητα νιτρικών ιόντων.

15 Η Επιτροπή συμπεραίνει από αυτό ότι ο ορισμός που δίδει η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου στα επιφανειακά ύδατα, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, δεν πληροί τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια που διαλαμβάνονται στην οδηγία και ιδίως στο παράρτημά της I, A, σημεία 1 και 2.

16 Αφετέρου, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι μόνον τα υπόγεια ύδατα που προορίζονται για την ανθρώπινη κατανάλωση καθορίστηκαν σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 3, παράγραφος 1, ενώ η οδηγία απαιτεί τον καθορισμό του συνόλου των υπογείων υδάτων που περιέχουν ή θα μπορούσαν να περιέχουν, αν δεν ληφθούν μέτρα σύμφωνα με το άρθρο της 5, περισσότερα από 50 mg νιτρικών ιόντων ανά λίτρο.

17 Συνεπώς, η Επιτροπή συμπεραίνει επίσης ότι η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, καθόσον καθόρισε τα υπόγεια ύδατα μη λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των υδάτων αυτών, όπως προβλέπει το παράρτημα I, A, σημείο 2, της εν λόγω οδηγίας.

18 Η Επιτροπή προσάπτει εν συνεχεία στην Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ότι παρέβη τις υποχρεώσεις της που υπέχει από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας, καθόσον παρέλειψε να χαρακτηρίσει, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ευπρόσβλητες ζώνες στη Βόρεια Ιρλανδία. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, στις 18 Δεκεμβρίου 1997, καμία ζώνη δεν είχε χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητη, μολονότι τουλάχιστον μια ζώνη είχε προσδιοριστεί, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, ως περιέχουσα ύδατα που έχουν υποστεί ρύπανση ή που μπορούν να υποστούν. Ο κατάλογος αυτός θα έπρεπε να είχε καταρτιστεί το αργότερο μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου 1995. Η Επιτροπή προσθέτει ότι, μολονότι στις 11 Ιανουαρίου 1999 είχαν καθοριστεί τρεις ζώνες για τη Βόρεια Ιρλανδία, ο καθορισμός αυτός, όπως και εκείνος που αφορά το σύνολο του εδάφους του Ηνωμένου Βασιλείου, στηρίζεται σε εσφαλμένο ορισμό των υδάτων αυτών, ο οποίος καταγγέλλεται με την πρώτη αιτίαση, και περιέχει συνεπώς αναγκαστικά τον κίνδυνο να είναι εσφαλμένος ο χαρακτηρισμός των ευπρόσβλητων ζωνών που επιβάλλει το άρθρο 3, παράγραφος 2.

19 Η Επιτροπή διαπιστώνει τέλος ότι, στις 31 Ιανουαρίου 1997, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου δεν είχε εκπονήσει, αντίθετα προς τα επιτασσόμενα από το άρθρο 5 της οδηγίας, προγράμματα δράσης όσον αφορά τις βάσει του άρθρου της 3 χαρακτηρισμένες ως ευπρόσβλητες ζώνες. Η υποχρέωση αυτή θα έπρεπε να είχε εκπληρωθεί εντός τεσσάρων ετών από της κοινοποιήσεως της οδηγίας, ήτοι μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου 1995 το αργότερο.

20 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αναγνωρίζει ότι, εν προκειμένω, οι ισχυρισμοί της Επιτροπής είναι βάσιμοι και ότι το Δικαστήριο πρέπει να τους δεχθεί. Ωστόσο, ισχυρίζεται ότι είχε αρχικώς δώσει διαφορετική ερμηνεία στο περιεχόμενο της οδηγίας όσον αφορά τον ορισμό των «υδάτων που υφίστανται ρύπανση», βάσει του άρθρου της 3, παράγραφος 1, και ότι η μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη της εν λόγω οδηγίας είχε στηριχθεί στην ερμηνεία αυτή. Περαιτέρω, η εν λόγω κυβέρνηση κάνει λόγο για τα μέτρα μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο που έλαβε ή τα οποία έχουν δρομολογηθεί προκειμένου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την οδηγία.

21 Σύμφωνα με το άρθρο 189, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ), η οδηγία δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται, όσον

αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Η υποχρέωση αυτή συνεπάγεται την τήρηση των προθεσμιών που τάσσουν οι οδηγίες (βλ. απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1976, 10/76, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή τόμος 1976, σ. 519, σκέψη 12).

22 Επιπλέον, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας. Οι επελθούσες εν συνεχεία μεταβολές δεν μπορούν συνεπώς να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο (βλ. απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1998, C-364/97, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 1998, σ. I-6593, σκέψη 8).

23 Εν προκειμένω, από το γράμμα των άρθρων 3, παράγραφοι 1 και 2, και 5, της οδηγίας, ερμηνευομένων σε συνδυασμό με το παράρτημα I, A, σημεία 1 και 2, της οδηγίας αυτής, προκύπτει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να εκπληρώσουν τις ακόλουθες υποχρεώσεις:

— να προσδιορίσουν ως ύδατα που υφίστανται ρύπανση ή που ενδέχεται να υποστούν, αν δεν ληφθούν τα μέτρα που προβλέπονται στο άρθρο 5 της οδηγίας, όχι μόνον τα ύδατα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση, αλλά και το σύνολο των γλυκών επιφανειακών υδάτων και των υπογείων υδάτων που έχουν ή θα μπορούσαν να έχουν περιεκτικότητα σε νιτρικά ιόντα υψηλότερη από 50 mg ανά λίτρο (άρθρο 3, παράγραφος 1)·

— να χαρακτηρίσουν, το αργότερο μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου 1993, ως ευπρόσβλητες ζώνες όλες τις γνωστές περιοχές ξηράς που βρίσκονται στο έδαφός τους, των οποίων τα ύδατα απορρέουν στα ύδατα που έχουν προσδιοριστεί ως υφιστάμενα ρύπανση σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1 (άρθρο 3, παράγραφος 2), και

— να εκπονήσουν, το αργότερο μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου 1995, προγράμματα δράσης προκειμένου να μειώσουν τη ρύπανση των υδάτων από τα νιτρικά ιόντα

και να βελτιώσουν την ποιότητά τους στις ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητες βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας ή να επιλύσουν τα προβλήματα αυτά (άρθρο 5).

24 Από τα έγγραφα της διαδικασίας προκύπτει ότι, μετά το πέρας της προθεσμίας που έταξε η αιτιολογημένη γνώμη, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν συμμορφώθηκε με τις υποχρεώσεις αυτές, πράγμα το οποίο αναγνωρίζει και το ίδιο.

25 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη η προσφυγή που άσκησε η Επιτροπή.

26 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, μη θεσπίζοντας όλες τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις των άρθρων 3, παράγραφοι 1 και 2, και 5 της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω οδηγία.

Επί των δικαστικών εξόδων

27 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη του Ηνωμένου Βασιλείου και αυτό ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) **Το Ηνωμένο Βασίλειο, μη θεσπίζοντας όλες τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις των άρθρων 3, παράγραφοι 1 και 2, και 5 της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω οδηγία.**

2) **Καταδικάζει το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας στα δικαστικά έξοδα.**

Gulmann Puissochet Macken

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 7 Δεκεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του τρίτου τμήματος

C. Gulmann